

gent anà convertint-se en macís *torricó*, Pons Mass. (*Colla del C.* ix, 108). És el nom del poble del *Torricó* a Llitera, antic agregat de Tamarit (*E. T. C.* II, 133).

Ben repetit en la toponímia: *Torricons* a Salàs, *Lo Torriconàs*, partida de Baells; o parlant de Sta. Coloma d. Q.: «apart els *torricons*, bona part del castell de Sta. Coloma està encara en peu» (Iglésies i Santasusagna, *Valls del Gaià* ---, 186). També es diu *torrelló*, almenys en el Maestr.: «dintre el poble no hi ha cap torre, però sí lo *toràlló* de Figuereta» Traiguera; «els tres *torèlons* de la muralla» Cilla (1961). I formes més semblants al cast. *torreón* [c. 1570, pot ser variant lleonesa de *torreión*, S. XII]: *El Tořéğó*, a la Vila Joiosa «és obra mora»; id. accident de costa, molt prop del poble de Benidorm; *torebón de San Bruno* entre Guardamar i Rojals, a la frontera de la llengua (1963). I a Formentera diuen *torrió*. *Es turrió des Cap (de Barbaria) i es Turrió* de Can Guillem (vèrtex de 107 alt. 1041×464, I. G. C.): encara que no s'hi veu cap torreta ni *torricó* sinó un gros molló de pedra (1963); a Mall. *torritxó*, DAg.

Sembla haver estat el mateix, o quasi, l'antic *bestorre*, que ja apareix en forma poc llatinitzada en docs. nostres del S. XI: «inter predictas turres et *besturres* faciat predictus Ricardus optimos muros de petra et de calç» a. 1058, «Ricardus habeat in Tarrega factas optimas duo turres --- et usque ad --- festam Scti Andree habeat factas in --- Tarrega duo *besturres* ---, id. ipsum curtillium quod debet esse juxta predictas turres et *besturres* --- turres et *besturres* et curtillium sint tales sicut scriptum est» a. 1061 (*Liber Feudorum* I, §§ 171, 173, pp. 180, 183). En el setge de Girona un cavaller «acostà's tant al mur que una pedra li venc damunt, de la *bestorra* qui és sobra la porta, e donà-li tal colp ---», Desclot (§ 156, *NCL.* v, 49.17); també ross. «la *bestorra* de la intrada ---» a. 1369 (*InvLC*, s. v. *intrada*).

El mot fou comú amb l'oc. ant., i sense eco en altres llengües romàniques, que jo sàpiga: *bestor* o *bestorre* «tour d'angle à demi engagée dans le rempart» (PDPF). En efecte almenys apareix el mot en el *Castiagilós* del nostre Ramon Vidal de Besalú: quan empaïen el senyor N'Amfós de Barbastre per matar-lo, dins el castell, aquest «cant é'l trencar las auzí / tost en una escala salhí, / e puget en una *bestor*, / e pueys gitet la escala por» i dos cops més avall (vv. 313, 323, 328): el veuen des de dins del castell, enfilat dalt de la bestorre, a la qual s'accedeix només amb una escala de mà.

Com que la formació del mot no és clara —el prefix *bis-* essent quasi només verbal i no veient-s'hi aplicació del sentit de 'dues vegades'— potser no hem de desdenyar, la notable forma fonètica en què el mot es presenta en una dada moderna (certament isolada, però en un indret apte per salvar arcaïsmes): *sə pəstórə* és un dels dos caps del gegantesc Vedrà, colossal illot adjacent a la costa S. d'Eivissa (1963); no és vora mar, sinó en l'altíssim promontori de la capçada de la formidable illota, indret molt adequat per a una fortificació en els temps del perill turc (em digueren que

avui no hi ha edificació però n'hi degué haver estat, i és natural que en aquell angle hi hagués un *torricó*); em va semblar sentir una *o* oberta; però les *oo* tanca-des i obertes d'aquells informants són, una i altra, força més obertes que les barcelonines; i, davant *ř*, es pogué exagerar aquesta impressió acústica, i tractar-se, en realitat, del fonema *ó*.

En tot cas, el fet és que l'informant de la Penya d'Eivissa deia *sə pəstórə*; i l'ermità dels Cubells *sə bəstórə* (1963). ¿Seria, doncs, en realitat *POST-TURREM*, o sigui 'torre arraconada, torre posterior'? Es podria tractar d'un cas com el de *BESCOLL* o del cast. *pecucuezo* (var. *biscucuezo*). Dissimilada la vocal *pos-torre* > *pestore*; i llavors, adaptació al prefix *bes-* (de *bescanviar*, *bestreure*, *bestornar*). Cal, però, deixar sota gran reserva la possibilitat de l'ètimon *POST-*, mentre no en tinguem documentació antiga. *Vistorra* a Tossa, DAg. (muralles de la Vila Vella).

¹ «--- Tindries de comprar una *torre* --- tindriem una pomera, un albercoquer ---» li demana al Sr. Esteve la seva venerable muller (Russinyol, *L'Auca del Sr. Esteve* III, § 3, 217); «Tot lo pla de Sarrià, unides les Corts, se pot reputar altre poble, per les moltes *torres* de senyors, sent les --- de més upa, la de la Estrella ---», B. de Maldà (*Excurs.*, p. 118).

² Copiat pel *DTO.* i Belv., aquest amb grafia ultracorrecta *torratja* i traduïnt «azotea», ço que Lab. imita i entén malament *azotea* en el sentit de «terrat --- en lo més alt de les cases»; Lab. no era barceloní: si no, hauria sabut que una torratxa té forma de torreta dalt d'un edifici, i no pas un terrat pla. —³ Aprofitem aquesta ocasió per desemascarar, una vegada més, la covarda hipocresia dels feixistes i militaristes espanyols. Espantats, ells mateixos, pel fracàs d'aquell criminal intent contra una ciutat oberta i inerm, pagaren després algunes venals agències de premsa, perquè difonguessin l'espècie que els reeixits i espantosos impactes, amb bombes romàniques de super-explosius de fabricació germano-italiana, que produïren l'ensorrament de grans blocs de carrers, en les nits de març de 1938, foren deguts a la casual (!) presència d'uns camions d'explosius en aquells carrers (en la immensa extensió de Barcelona s'hauria donat aquesta casualitat, pretenen ridículament). Tant més lamentable és que hi hagi hagut algun periodista català prou beneït per donar-hi crèdit i fer-se'n eco. La mateixa història tàrtara llançaren després de la nit de Gernika. Refutada documentalment per la més gran revista alemanya d'història militar (els alemanys almenys no són hipòcrites, i s'atenen a la documentació irrefutable de llurs arxius) (*Militärgeschichtliche Forschungen*, Freiburg in Breisgau, dirigida pel Major Dr. Bruno Thoss), V. el savi i objectiu estudi del tècnic d'història militar, Walther L. Bernécker, *Spanien im Krieg*, 1936-39, vol. de 1983, pp. 117-162. És clar que les haurien pogut llançar contra les nostres fàbriques d'armes; i si no ho feren així sinó contra els barris més cèntrics, d'altíssimes cases i més densament habitats, fou perquè allí hi